

Virsraksts: Sabiedrības tiesības piekļūt informācijai

Tēze: Sabiedrības tiesības piekļūt iestāžu dokumentiem ir vispāratzīts Eiropas Savienības tiesību princips, kas ir saistīts ar valsts pārvaldes iestāžu darbības demokrātisko raksturu. Turklāt, lai padarītu iestāžu darbu atklātāku, jānodrošina ne tikai iestāžu sagatavoto dokumentu, bet arī saņemto dokumentu pieejamība.

Tēze: Vienlaicīgi tiesības piekļūt informācijai ir pakļautas zināmiem ierobežojumiem, kas pamatoti ar sabiedrības vai privāto interešu apsvērumiem. Tomēr izņēmumi no šīm tiesībām ir interpretējami un piemērojami sašaurināti, lai netiktu radīti šķēršļi vispārējā principa piemērošanai. Ar to vien, ka dokuments ir saistīts ar interesēm, kuras aizsargā izņēmums, nepietiek, lai attaisnotu šī izņēmuma piemērošanu. Šādu piemērošanu principā var pamatot tikai tad, ja iestāde ir iepriekš novērtējusi, pirmkārt, vai iespēja iepazīties ar dokumentu var konkrēti un faktiski apdraudēt aizsargātas intereses, un, otrkārt, vai nepastāv primāras sabiedrības intereses, kas pamato konkrētā dokumenta izpaušanu. Turklāt riskam, ka tiks apdraudētas aizsargātas intereses, ir jābūt saprātīgi paredzamam, nevis tikai hipotētiskam. Tādējādi iestādei, lai piemērotu izņēmumu, ir jāveic konkrēta pārbaude un tā ir jāatspoguļo lēmuma pamatojumā.

**Latvijas Republikas Augstākās tiesas
Senāta Administratīvo lietu departamenta
2011.gada 21.marta
SPRIEDUMS
Lieta Nr. A420574710
SKA-254/2011**

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senatore J.Briede
senators A.Guļāns
senatore V.Krūmiņa

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz maksātnespējīgās SIA „Sergman” pieteikumu par pienākuma uzlikšanu Valsts ieņēmumu dienestam sniegt informāciju, sakarā ar maksātnespējīgās SIA „Sergman” kasācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2010.gada 8.novembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējas maksātnespējīgās SIA „Sergman” administrators vērsās Valsts ieņēmumu dienestā, lūdzot sniegt informāciju par pieteicējas darījumu partneriem, kuri pieteicēju ir norādījuši kā darījumu partneri pievienotās vērtības nodokļu deklarāciju pielikumos „Pārskats par priekšnodokļa summām, kas iekļautas pievienotās vērtības nodokļa deklarācijā” par periodu no 2009.gada 1.janvāra līdz 2009.gada 31.oktobrim. Valsts ieņēmumu dienesta Vidzemes nodokļu un muitas administrācijas Valkas nodaļa attiecās sniegt minēto informāciju, jo tā attiecas uz citiem nodokļu maksātājiem. Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors atstāja negrozītu minēto atteikumu.

[2] Pieteicēja vērsās tiesā ar pieteikumu par pienākuma uzlikšanu Valsts ieņēmumu dienestam sniegt pieprasīto informāciju, norādot, ka informācija attiecas uz pieteicēju.

[3] Administratīvā rajona tiesa ar 2010.gada 8.novembra spriedumu noraidīja pieteikumu. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Saskaņā ar likuma „Par nodokļiem un nodevām” 22.panta pirmo daļu un likuma „Par Valsts ieņēmumu dienestu” 21.pantu Valsts ieņēmumu dienesta rīcībā esošo informāciju par nodokļu maksātāju var izpaust citai personai, ja likums konkrētā gadījumā to paredz.

[3.2] Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 27.panta 1.punktu administratoram ir tiesības saņemt no maksātnespējas subjekta informāciju, kas nepieciešama maksātnespējas procesā. Saskaņā ar minētā panta 2.punktu administratoram ir tiesības saņemt šādu informāciju arī no valsts iestādēm. Taču norma neparedz administratora tiesības saņemt no valsts iestādēm informāciju par citām personām, kuras ir bijušas saistītas ar maksātnespējas subjektu.

[3.3] Pieprasītā informācija attiecināma uz citiem nodokļu maksātājiem, kuri snieguši šo informāciju Valsts ieņēmumu dienestam, nevis uz pieteicēju. Tādēļ pieteicējai nav tiesību saņemt šo informāciju. Informācijai par darījumiem, kurus slēgusi pieteicēja, saskaņā ar likuma „Par nodokļiem un nodevām” 15.panta pirmās daļas 4.punktā noteikto pienākumu uzglabāt saimnieciskās darbības dokumentus ir jābūt pašas pieteicējas rīcībā.

[4] Pieteicēja iesniedza kasācijas sūdzību, norādot, ka tiesa nepareizi interpretējusi Maksātnespējas likuma 27.panta 2.punktu. Informācija, kuru citas personas sniegušas par pieteicēju, attiecoties uz pieteicēju. Tāpēc atbilstoši minētajai normai pieteicējai esot tiesības saņemt šo informāciju. Kasācijas sūdzībā izteikta piekrišana lietas izskatīšanai rakstveida procesā.

[5] Valsts ieņēmumu dienests rakstveida paskaidrojumos norādījis, ka pilnībā piekrīt tiesas spriedumam.

Motīvu daļa

[6] Lietā ir strīds par to, vai nodokļu administrācijai ir jāsniedz nodokļu maksātājam informācija par tā darījumu partneriem.

Atteikumu, ko tiesa uzskatījusi pa pamatotu, iestāde balstījusi uz likuma „Par nodokļiem un nodevām” 2., 22.pantā un likuma „Par Valsts ieņēmumu dienestu” 21.pantā nostiprināto konfidencialitātes pienākumu. No šīm tiesību normām iestāde un tiesa principā pareizi konstatējusi, ka informācija, kas Valsts ieņēmumu dienesta rīcībā ir par nodokļu maksātāju, ir ierobežotas pieejamības (konfidenciāla) informācija un Valsts ieņēmumu dienestam ir pienākums šos datus aizsargāt. Tomēr, Senāta ieskatā, minētās tiesību normas nav interpretējamās, izmantojot tikai gramatisko interpretācijas metodi. Interpretējot minētajos pantos ietvertās tiesību normas tiesību normu sistēmā un ņemot vērā to jēgu un mērķi, Senāta ieskatā, no vispārējā datu aizsardzības principa ir izdarāmas atkāpes. Senāts to pamato ar tālāk minētajiem argumentiem.

[7] Sabiedrības tiesības piekļūt iestāžu dokumentiem ir vispāratzīts Eiropas Savienības tiesību princips (*sk., piemēram, Eiropas Savienības Pirmās instances tiesas 2006.gada 6.jūlija sprieduma apvienotajās lietās T-391/03 un T-70/04 83.punktā*). Tas saistīts ar valsts pārvaldes iestāžu darbības demokrātisko raksturu. Arī Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 42.pantā un Eiropas Parlamenta un Padomes 2001.gada

30.maija Regulā (EK) Nr.1049/2001 par publisku piekļuvi Eiropas Parlamenta, Padomes un Komisijas dokumentiem ir noteiktas tiesības piekļūt dokumentiem. Regulas mērķis, kā izriet no preambulas ceturrtā apsvēruma un tās 1.panta, ir piešķirt sabiedrībai tiesības uz iespējami plašāku piekļuvi iestāžu dokumentiem. Atbilstoši regulas desmitajam apsvērumam, lai padarītu iestāžu darbu atklātāku, jānodrošina ne tikai iestāžu sagatavoto dokumentu, bet arī saņemto dokumentu pieejamība.

[8] Vienlaicīgi tiesības piekļūt informācijai ir pakļautas zināmiem ierobežojumiem, kas pamatoti ar sabiedrības vai privāto interešu apsvērumiem. Tomēr izņēmumi no šīm tiesībām ir interpretējami un piemērojami sašaurināti, lai netiktu radīti šķēršļi vispārējā principa piemērošanai (*sk. iepriekš minētā sprieduma 84.punktu*). Kā norādījusi Eiropas Savienības Tiesa, ar to vien, ka dokuments ir saistīts ar interesēm, kuras aizsargā izņēmums, nepietiek, lai attaisnotu šī izņēmuma piemērošanu. Šādu piemērošanu principā var pamatot tikai tad, ja iestāde ir iepriekš novērtējusi, pirmkārt, vai iespēja iepazīties ar dokumentu var konkrēti un faktiski apdraudēt aizsargātas intereses, un, otrkārt, vai nepastāv primāras sabiedrības intereses, kas pamato konkrētā dokumenta izpaušanu. Turklāt riskam, ka tiks apdraudētas aizsargātās intereses, ir jābūt saprātīgi paredzamam, nevis tikai hipotētiskam. Tādējādi iestādei, lai piemērotu izņēmumu, ir jāveic konkrēta pārbaude un tā ir jāatspoguļo lēmuma pamatojumā (*sk. Eiropas Savienības Vispārējās tiesas 2010.gada 9.jūnija spriedums lietā T-237/05 41.punktu*).

[9] Kaut arī iepriekš minētie apsvērumi izteikti attiecībā uz Eiropas Savienības institūciju dokumentiem, Senāta ieskatā, tādi paši apsvērumi izdarāmi attiecībā uz Latvijas iestāžu rīcībā esošajiem dokumentiem un iepriekš minētās Latvijas tiesību normas interpretējamās, ņemot vērā šos apsvērumus.

Tādējādi, lemjot par to, vai izsniedzama pieprasītā informācija, pirmkārt, apsverams, vai pastāv nodokļu maksātāju, par kuriem tiek prasīta informācija, tiesiska interese, kuru aizsargājot, pieprasītā informācija netiek izsniegta. Ja atbilde ir apstiprinoša, tālāk noskaidrojams, vai iespēja iepazīties ar pieprasīto informāciju var konkrēti un faktiski apdraudēt šo nodokļu maksātāju aizsargātās intereses. Turklāt riskam, ka tiks apdraudētas aizsargātās intereses, ir jābūt saprātīgi paredzamam, nevis tikai hipotētiskam. Izdarot šo apsvērumu, jāņem arī vērā, ka attiecīgā informācija iepriekš bija pieteicējas rīcībā. Tāpat jānoskaidro, vai citu nodokļu maksātāju intereses jau nav pietiekami aizsargātas ar no Informācijas atklātības likuma 11.panta ceturrtās daļas izrietošo informācijas saņēmēja pienākumu šo informāciju izmantot tikai tiem mērķiem, kuriem tā pieprasīta.

Tāpat jāvērtē, vai nepastāv pietiekami aizsargājama tiesiska interese, kas tomēr pamato informācijas pilnīgu vai daļēju izpaušanu. Izdarot šo apsvērumu, jāņem vērā arī Maksātnespējas likuma (gan tā, kas bija spēkā atteikuma izdošanas brīdī, gan šobrīd spēkā esošā likuma) 27.panta 2.punkts, kas noteic administratora tiesības pieprasīt no valsts un pašvaldību iestādēm bez maksas to rīcībā esošo tiesiskās aizsardzības procesā vai maksātnespējas procesā nepieciešamo informāciju par maksātnespējas subjektu. Tādējādi jāapsver, vai pieprasītā informācija nepieciešama maksātnespējas procesā.

Ja tiesa secina, ka pieteicējai pastāv pietiekami pamatota interese informācijas saņemšanai, bet citu nodokļu maksātāju, par kuriem informācija ir pieprasīta, tiesības vai tiesiskās intereses nevar tikt nopietni aizskartas, tiesai jāuzliek par pienākumu pilnībā vai daļēji izsniegt pieprasīto informāciju (veikt faktisko rīcību).

[10] Tiesa konkrētajā gadījumā iepriekš minētos apsvērumus nav izdarījusi, tāpēc tās spriedums ir atceļams un lieta nosūtāma jaunai izskatīšanai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu un 351.pantu,
Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās rajona tiesas 2010.gada 8.novembra spriedumu un nosūtīt
lietu Administratīvajai rajona tiesai jaunai izskatīšanai.
Spriedums nav pārsūdzams.

Senatore	(<i>paraksts</i>)	J.Briede
Senators	(<i>paraksts</i>)	A.Guļāns
Senatore	(<i>paraksts</i>)	V.Krūmiņa